

neprijeten položaj. Čeprav je v iskanju zakonitosti v tej smeri že nekaj storjeno (10), problem še ni rešen.

Drugo skupino, kjer ni ekvivalenta v ruščini, tvorijo oblike »očka«, »mamka«, »mami«, s katerimi ogovarjamo starejše osebe, če v letih ni velika razlika. Ekvivalenta ni tudi za slovenski »gospod« in »gospa« ter »gospodična«.

V tretjo skupino spada uporaba samostalnikov »tovariš« in »tovarišica« s funkcijo, primkom ali imenom, ki kaže, kako enake ali podobne oblike, ki jih srečujemo v obeh jezikih, pomenijo različno in so povod za interferenco ter nepravilno rabo. Zveza »tovariš« in funkcija izraža v slovenščini spoštovanje, zveza *tovarišč* in funkcija pa le uraden odnos do sobesednika. Pri pouku ruščine je treba upoštevati vsaj najvažnejše razlike v uzusu pri odgovoru v obeh jezikih. Pri učenjih, ki jim je materni jezik slovenščina, je treba posvetiti pozornost predvsem rabi *imja-otčestva* ter razliki med rabo *tovariš* in *tovarišč*.

¹ Stepanov, J. S.: *Osnovy jazykoznaniya*. Moskva 1966.

² Kostomarov, V. G.: *Russkij rečevoj etiket*. Obraščeniya, formuly privedstviya, prošeniya, blagodarnosti. Russkij jazyk za rubežom (1967), str. 56–62.

³ *Posobie po razvitiyu navykov ustnoj reči dlja inostrancev*. Redaktor O. G. Motovilova. Izdanie 2-oe. Moskva 1967.

⁴ Akišina A. A., Formanovskaja N. J.: *Russkij rečevoj etiket*. Formy obraščeniya i privlečeniya vni-manija. Russkij jazyk za rubežom (1969), 4, str. 10–19.

⁵ Vereščagin, E. M.: *Voprosy teorii reči i metodika prepodavaniya inostrannyh jazykov*. Moskva 1969.

⁶ Vereščagin, E. M.: *Rol' i mesto stranovedeniya v praktike prepodavaniya russkogo jazyka kak inostrannogo*. Meždunarodnaja konferencija prepodavatelej russkogo jazyka i literatury. Tezisy dokladov i vystuplenij. Moskva 1969.

⁷ Vereščagin, E. M.: *Psihologičeskaja i metodičeskaja karakteristika dvujazyčija (bilingvizma)*. Moskva 1969.

⁸ Vereščagin E. M., Kostomarov V. G.: *Stranovedčeskij aspekt prepodavaniya russkogo jazyka inostrancam (k postanovke voprosa)*. Russkij jazyk za rubežom (1917), 1, str. 57–68; (z literaturo).

⁹ Bolka K., Pall E. Papp F.: *Kurs sovremennogo russkogo jazyka*. Budimpešta 1968.

¹⁰ Avanesov, R. I.: *Russkoe literaturnoe proiznošenie*. Moskva 1968.

Matej Rode
Gimnazija v Celju

MOŽNOSTI IN IZKUŠNJE SLOVENISTIČNEGA ŠTUDIJA V ZADRU

Kot članom slovenske narodnokulturne skupnosti in kot slavistom nam ne more biti vseeno, kako v formalnopравnem pogledu in stvarno — v konkretnem vsakdanjem delu — obravnavajo slovenistiko na katedrah v isti državi. Ne more nam biti vseeno, saj je prav od pouka slovenskega jezika in književnosti na jugoslovanskih fakultetah (in na pedagoških akademijah) v veliki meri odvisno, kakšno mesto bodo priznavali slovenščini po šolah v drugih republikah, preko njih pa tudi v širši javnosti.

Spričo tega menim, da nam k znanim načelnim izjavam o smislu in potrebi vzajemnega učenja jugoslovanskih jezikov ni treba dodajati posebnih novih. Tako menim, da lahko brez najmanjše škode obidemo pomisleke te vrste, kakršni so npr. na Slovenskem spet udarili na dan v zvezi s preureditvijo učnega programa za osnovne šole, češ da srbohrvaščina ogroža slovenščino (kar smo pred kratkim lahko brali tudi v nekem dopisu, poslanem naši reviji). Bolj kot polemičen stik s takimi in podobnimi osamelimi mnenji se mi zdi potrebno, da si od časa do časa predočimo, kakšno je stanje slovenistike na fakultetah v državi;

drugače povedano, presodimo razmerje med nujnostmi in možnostmi tega šolskega dela in se hkrati skušamo dokopati do dognanj, ki bi lahko koristno služila njegovemu napredovanju.

Prof. Petrč je na zadnjem slavističnem zboru v Murski Soboti. (16. sept. t. l.) opozoril na resnost položaja slovenistike na fakultetah zunaj Slovenije: za delo, ki je zelo obsežno in potemtakem sila zahtevno, bi bilo potrebno čimveč novih ustreznih moči, teh pa ni nikjer na vidiku, v Zagrebu so npr. razpisali mesto asistenta za slovensko književnost, odziva iz Slovenije, pa ni bilo nikakega; tudi tisti, ki bi želeli na znanstvena mesta, se neradi odločijo za le-ta zunaj Slovenije; zaradi tamkajšnjih nižjih plač so večinoma obsojeni na materialni deficit in povrh tega je zelo vprašljiva možnost, kdaj se bodo lahko še vrnili v Slovenijo na kolikor toliko primerno mesto (iz raznih razlogov kompetentni ne žele, da bi se trajno namestili zunaj) itd. Tudi v sklepih občnega zbora je bila ocenjena situacija slovenistike zunaj domače republike kot »domala porazna«.

Problem, sodim, je dovolj razviden in nobene potrebe ni, da bi grmadili na tem me-

stu vseobsežno dokazno gradivo. Kajti tudi brez nadrobnega pretresa je njegovo bistvo kakor na dlani, namreč, da šteje kvalificirano* vzdrževanje slovenistike po katedrah v državi med tista pomembna vprašanja, ki zadevajo vso našo kulturnopolitično javnost. Saj je bilo že neštetokrat povedano in zapisano, da preko vzajemnega znanja jezika, v danem primeru slovenskega, pelje najzanesljivejša pot do globljega in čimbolj odprtega medsebojnega seznanjanja na vseh področjih življenja v skupni državi, tako v kulturi in znanosti kakor v zvrsteh praktične tehnike in poslovnih stikih. Kot tako vprašanje slovenistike na fakultetah v državi ne more biti in ni ozko strokoven in izoliran slavističen problem!

Predaleč bi peljalo, če bi hoteli razmišljati o vzrokih prej prikazanega neugodnega stanja slovenistike. Morali bi poleg drugega vprašanja povezati z vse prej ko enostavnim razglabljanjem o preslabi učinkovitosti (ali že o mejah neučinkovitosti) naše sodobne kulturne in znanstvene organizacije.

Omejujem se na najpotrebneje in na najtrdnje, na striktno informacijo o položaju slovenistike na filozofski fakulteti v Zadru zadnji sedmih let (1965-72). Seveda bi bil naslednji prikaz nedopustljivo nepopoln, če ne bi omenili, da so slovenistiko polnopravno uvedli v učni načrt in program takoj po ustanovitvi zavoda (1958). Fakultetna uprava je omogočila pospešeno nabavljanje znanstvene in leposlovne literature, pri čemer si je pridobil posebnih zaslug takratni predavatelj Janez Rotar. Danes je seminarska knjižnica preskrbljena z marsičim, česar kdo od zunaj tam ne bi pričakoval, tudi s precej težko dosegljivo periodično publicistiko (LZ, DS, Zborniki MS, Mo-dra ptica in še kaj).

Glede na manjše število študentov (v primerjavi z Zagrebom) slovenščina ni zastopana s posebno katedro, marveč je vključena v katedrah: za hrvatski (srbski) jezik ter za jugoslovanske književnosti. Slovenski jezik (s seminarjem) so dolžni obiskovati študentje slavistike v drugem letniku, predavanja s seminarjem iz slovenske književnosti pa so obvezna za tretji in četrti letnik. Oboje poslušajo torej vsi študentje, ki želijo dobiti diplomu iz hrvatskega (srbskega) jezika, samo književnost npr. še rusisti. S temi določili je vsklajen izpitni režim: po drugem letniku iz slovenskega jezika, po četrtem letniku, potem ko so prebrali ali vsaj oddali seminarski referat, iz književnosti kot dela diplomskega izpita.

V zadnjih sedmih letih je bilo na fakulteti opravljeno preko 500 izpitov iz slovenščine in sicer v razmerju: tri petine iz jezika in nekaki dve petini iz književnosti (202), približno torej letno nekaj čez 70 izpitov, s tendenco naraščanja v zadnjih dveh letih.

Kot povsod je bila naloga slovenističnega seminarja, oblikovati slušateljevo zanimanje in ga spodbujati k samostojnosti. V zadnjih letih smo pri literarnem seminarju vse bolj uveljavljali metodo nastopanja z referati v tematskem ciklu. Tako npr. je bila serija referatov enega semestra namenjena obravnavi sodobne proze; hoteč si razširiti poglede v živo ustvarjalnost naših dni smo se malo dlje ustavili ob delih A. Hienga, B. Zupančiča, B. Pahorja, A. Rebule, L. Kovačiča in še nekaterih. Posebno omembo zasluži naš seminarski cikel slovenokroatističnih tem, Izhajajoč iz prepricanja, da mora slovenistični seminar obseči specifične teme, ki govorijo o povezanosti te ali one pokrajine s Slovenci (in z njihovo literaturo), smo posvetili celoten semester seminarska dela navedenemu tematskemu študiju. Našeje mo nekatere teh tem: Trubar o Hrvatih, Podoba Varazdina (in Reke) v delu Janeza Trdine, Slovenci v Dalmaciji in o njej (Kaš, Meško in drugi), Kumičić (Đalski) v slovenski kritiki 90-ih let, Marjanovičevi prikazi hrvatske književnosti v LZ, Celestinova hrvatska publicistika, Josip Starč kot literarni informator, Stanko Vraz v slovenski in hrvatski kritiki 90-ih let, Slovenske teme v Spomen-cvijeću 1900 ipd. Tudi izlet, ki smo ga priredili v Slovenijo, je bil podobno ubran: Šenoina slovenica (Karanfil s pjesnikova groba, Prijan Lovro) s komentiranjem in z lociranjem.

Na kratko nekaj o objektivnih težavah slovenistike na fakultetah v državi: 1. Nujno je potrebna primerjalna (kontrastivna) slovnica obeh jezikov na akademski ravni. Ta zamuda traja že 50 let. Slovnica torej, ki bi hkrati upoštevala zgodovinski razvoj in sodobno jezikovno strukturo in ki bi omogočala pogled na kajkavščino in čakavščino in bi vsebovala zgodovino knjižnega jezika (slovenskega in srbskohrvatskega). Brez take slovnice je pouk slovenščine močno oviran. Poleg slovnice morda še priročni slovar. 2. Za seminarsko delo manjkajo bibliografije hrvatskih in srbskih slovenic. Ne vem, kdo še lahko samo iz spomina daje slušateljem navodila za vso potrebno literaturo, brez katere ne more

* Kvalificirano: ni dovolj sama strokovnost, važen je prav tako odnos.

biti metodično vodenega seminarja. 3. Študijski sistem, ki je ta čas v veljavi v SR Hrvatski, je skrajno neustrezen. Zasnovan je na obvezni dvopredmetni skupini, s čimer je število izpitov podvojeno. Praktično to pomeni, da v tem sistemu študent pod pritiskom izpitnih rokov malodane ves svoj fakultetni čas »predirja« od izpita do izpita. Kdaj se bo lahko v večni borbi »odpravljanja« izpitov metodično in sistematično uvažal v samostojno in intenzivno delo, ni lahko reči. Študentka npr., ki je pripravila za slovenski seminar vzoren referat o Kovačičevem romanu *Deček in smrt*, je kot slušateljica slavistike in umetnostne zgodovine imela na pisku 23 izpitov, ki bi

jih morala — po predpisih štipenditorjev — končati v štirih letih. Seveda ni treba poudarjati, da tak izpitni sistem nemalo prizadeva tudi eksaminatorja, ki pri izpitu iz literature zahteva čim širše poznavanje prebranih tekstov.

In končno mislim, da ne smem zamolčati enega: Kljub vsem tem in drugim (materinim) zaprekam so zadarski študentje pokazali pri delu s slovenščino večidel lepo zanimanje in pravo delovno vnemo. Dokaz, da slovenistika študentom na fakultetah v državi ni bila in ni — samo izpitna obveza.

Štefan Barbarič
Ljubljana

ABSOLVENTSKA EKSURZIJA SLAVISTOV PO TREH NAŠIH REPUBLIKAH

Letošnja ekskurzija absolventov ljubljanske slavistike je potekala od 16. do 25. maja 1972 po smeri, ki jo v turističnem jeziku imenujemo »pot po Jugoslaviji«. Na njej smo spoznali precejšen del BiH, skoraj celo primorsko Hrvatsko in prodrli tudi v notranjost jugovzhodnega dela Črne gore. Na tej poti smo se kolikor mogoče seznanili z ustvarjalnostjo in okoljem delovanja pomembnih avtorjev jugoslovanske književnosti (I. Andrić, dubrovniški pisci, P. Petrović Njegoš in drugi) ter s kulturnimi in zgodovinskimi spomeniki v posameznih pokrajinah teh treh republik. Ekskurzijo sta vodila Aleksander Skaza in Vatroslav Kanić.

Prvi dan (16. 5.) smo se najprej ustavili v Zagrebu, rojstnem mestu hrv. romantičnega realista Avgusta Šenoa (1838—1881). V svojih številnih delih (romani, novele, feljtoni idr.) je rad posegal v preteklost, slavil svoje rojstno mesto in razkrival socialna nasprotja družbenih slojev, kar pa je omiljeval z romantičnim pristopom do obravnavane snovi. Ob »Kamenitih vratih«, smo videli spomenik Dori, osebi iz njegovega romana *Zlatarjevo zlato* (1871), ki je prvi hrv. roman umetniške vrednosti. Za Slovence pa je simpatična njegova novela *Karanfil* s pjesnikova groba (1878), kjer pripoveduje, kako je spoznal Prešerna in njegove Poezije. Na Kaptolu smo si ogledali za Zagreb značilno katedralo sv. Marka v psevdogotsem stilu iz 19. stol., ki ji osnove segajo že v 12. stol., na Griču pa znamenito župnijsko cerkev sv. Marka iz 14. in 15. stol. s kipi J. Meštrovića in freskami J. Kljakovića. Kaptol in Grič (Grech) sta

stari jedri, iz katerih se je razvilo današnje glavno mesto Hrvatske. Na hitrico smo si ogledali stavbe pomembnih kulturnih ustanov (JAZU, Opere, gledališča, raznih muzejev) in obiskali univerzitetno knjižnico.

Panonska ravnina je privlačevala s svojimi močvirji, polnimi perunik, poljskih nageljnov, samotnimi štorkljami in ognjenimi zublji iz rafinerij nafte v Sisku ter tipičnimi ravninskimi kmečkimi naselji ob prostiranih njivah zelenega žita. Hrastovi gozdovi so nas spomnili hrv. realista Josipa Kozarca (1858—1906) iz Vinkovcev, ki je prizadevno opisoval življenje in ljudi Slavonije. Kdove, če ne bi tudi danes tožil nad njenimi mrtvimi kapitali. Z osušitvijo močvirij bi se dalo pripraviti še veliko plodne zemlje.

Obrnili smo se proti jugu, prečkali Savo in že smo bili v Bosni. *Banja Luka*, središče Bosanske krajine, je živahno mesto ob Vrbasu, a brez karakterističnega jedra, po katerem se kako mesto loči od drugega. Tu pa tam so še vidni sledovi potresa pred nekaj leti, sicer se pa elementi vzhodne civilizacije, ki je tu že opazna, kar zgubljajo med novimi bloki. V mestnem parku je lep spomenik Petru Kočiću (1877—1916), ki se je rodil v Stričićih v okolici B. Luke. Na spomeniku so napisane njegove besede: »Ko iskreno i strasno ljubi istinu, slobodu i otadžbinu, slobodan je i neustrašiv kao bog, a prezren i gladan kao pas.« V svojih delih (Jazavac pred sudom, idr.) in v političnem udejstvovanju se je boril za pravice malih kmetov in bil zato večkrat zaprt. Nekoliko vstran od mesta so toplice Gornji Šeher, vendar jih zaradi primitivnih naprav